

EVENIMENTE ISTORICE IN ÎNSEMĂRILE DE PE CĂRȚILE VECHI DIN PATRIMONIUL JUDEȚULUI Gorj

ISAC EVA

Fondul de carte veche al județului Gorj constituit din colecțiile de la depozitele centralizate Polovragi și Tismana, Mănăstirea Lainici, Muzeul județean și Biblioteca județeană cuprinde cărți scoase de sub teascurile tipografiilor vremii. Rîmnic, București, Iași, Tîrgoviște, Neamț, Sibiu, Brașov, cele mai vechi datînd din sec. al XVI-lea și al XVII-lea dintre care amintim : „Evanghelie”, sec. XVI-lea, „Îndreptarea legii”, 1652, Tîrgoviște, „Apostol”, 1683, București, „Evanghelie”, 1697, Snagov etc. Cea mai mare parte a acestor colecții este constituită din valori bibliofile ce datează din sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea.

Pe paginile și copertile acestor cărți vechi, din care unele cu un trecut zbuciumat, s-au păstrat însemnări de o mare diversitate din punct de vedere al conținutului. Astfel, ele ne oferă în măsura în care au fost descifrate, date ce se referă la evenimente istorice, la circulația lor, la starea economică a celor prin ale căror miini au trecut, prețul cu care au fost cumpărate precum și numele celor care au contribuit la achiziționarea lor, starea vremii și diferitele calamități ce s-au abătut de-a lungul veacurilor peste teritoriul țării noastre, cutremure, revărsări de ape, invazia lăcustelor, foamete.

Lucrarea de față își propune să supună atenției însemnări ce se referă la diferite evenimente ale istoriei naționale, la trecutul nostru bogat în fapte, în gândiri și în simțiri.

Desele năvăliri ale turcilor și războaiele duse au adus mari pagube țării.

„Și am scris eu popa Iordache den Mah (alaua) Sîrbilor în răzmerița cînd s-au bătut turcii și era.. în Țara Românească leat 1791, noiembrie 1.

(„Îndreptarea legii“, Tîrgoviște, 1652, p. 41, Tg.-Jiu)

„Fiindcă cursul anilor era atunci 1798 mare război s-au făcut la cetatea Diulului atîta moarte s-au făcut cît nu s-au mai pomenit atunci în cetatea Diulului (Vidinului), 1798, iunie 28“.

(„Triod“, București, 1726, gardă 1, Filiala arhivelor statului Tg.-Jiu)

„Dară să se știe că muscalii au fost în țară la leat 1809 atunci au plecat. Eu Gheorghe ot Boia grămăticu sf. biserici“.

(„Minei pe luna aprilie“, Buda, 1805, f. 4, Tg.-Cărbunești).

Referindu-se la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, Programul P.C.R. subliniază faptul că : „revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, marchează începutul istoriei moderne a României, un moment de cotitură în lupta pentru libertate și dreptate socială pentru scuturarea jugului dominației străine și afirmarea drepturilor naționale ale poporului român“.¹

„În leat 1821 făcîndu-să apostasie în Țara Românească de către străinătatea ce să adunasă în țară adecă conchiți greci, sîrbi, arnăuți nu numai că au dăspoiat pă boieri și pă alți din pămînteni ce au avut puțină bună stare ci au despoiat și chiar sfinte bisărici precum au despoiat și acest sfînt lăcaș ce se numește mănăstirea Tismenii încât nici cărțile bisericesti n-au lăsat și s-au cumpărat această carte cu cheltuiala mănăstirii și cu sîrguința și osteneala mea. Milostivul nostru împărat sultan Mahmut tot într-acest leat au trimis oaste turcească și s-au bătut cu apostati(i) Ipsilant cu ai săi în Drăgășani carei au fost adunați sumă pănă la 11.000 și turci au fost 15.000 și din bătaia ce au făcut cu dănsii s-au prăpădit mulți. Iară pă ceilalți gonîndu-i și izgonîndu-i din țară mai mulți au trecut în țara nemțească

și nu să știe care încotro s-au împrăștiat. De aceea am scris ca să se ție minte... Poroineanu biv velu clu(c)er.”²

(„Apostol”, 1814, Blaj, coperta 1, Pocruia).

Și revoluția de la 1848 și-a găsit locul în însemnările de pe filele vechilor cărți.

„La anu(l) 1848 și 1849 răzmeriță groaznică au fost în Ardeal cu unguri și cu turcii.

Preoți și oameni învățați și vrednicii s-au morit. Ajungînd la satul nostru la 23 martie 1849 am fugit mai jos iscălitul prin Banat și trecînd pre la Rosova (Orșova) în Țara Românească am venit pentru apropierea de casă către granița Vulcanului și ieșind în orașu(l) Tîrgu Jiului 15 zile după ace(e)a îndrumîndu-mă D. subocîrmuitori Ioan Simonescu la protopopu(l) locului, Constantin, m-au trimis la 21 maiu a.c. la satul Stănești ajutor la slujbă popii Dumitrașcu ș i am slujit în toate zilele utrenia și biserica cetindu-să de la minei luna mai de la 21 pînă la sfîrșit, lunile iunie iulie și august pînă la 16 iulie. Avînd hrana într-acea vreme din masa sus numitului Domn subcîrmuitori. S-au scris august 16 zile anu(l) 1849. De mine Ioan Buzugarnidin, preot neunit satul Maceu, varmeghia Hinedoarei din Ardeal fugit de răzmerița ungurilor”.

(Minei pe luna iulie, 1832, Neamț, gardă 11 r. Vălari).

Uneori întimplările din familie au fost legate de marile evenimente istorice după cum se vede din însemnarea următoare : „Am scris aici spre știință cît să păstreze hîrtia atît ține și cerneala.

Socrul meu Constantin Mărculescu a murit în anul 1860 mai 10 și soacră-mea Bălașa în anul 1848 al Revoluției Români(e)i. Anul 1883 sept(embrie) 1 și 57 al vieții mele C. Colțescu”.

(Minei pe luna aprilie, Buda, 1804, f. 1 nen. r., Aninoasa).

În credința oamenilor din popor unele evenimente istorice au fost legate de fenomene ale naturii.

„Anul 1858 au ieșit o stea la apus cu coadă mare în mirarea tuturor oamenilor și s-au făcut răzvrătire pentru lege. Io(n) Pîrvulescu”.

(Minei pe luna septembrie, București, 1852, gardă 11 v. Peșteana de Jos).

Unirea Principatelor în 1859 sub domnul Al. I. Cuza este un alt eveniment consemnat de iubitorii de carte.

„Acestsînt tipic s-au cumpărat în zilele prea înălțatului nostru domn Alexandru Ioan întiul domn al prințipatelor Unite Românești și Moldovia. De unde și măria sa au fost născut de părinții săi”.

(„Tipic”, București, 1854, p. 18—22, Cojmanaști).

„Să se știe că la leatu 1859 s-au stricatu mazilia și toți boierii s-au pus la biru de D. Alexandru I. Cuza încit și miziliria s-au luat după... (semnează) Radu Negrescu”.

(„Minei pe luna mai”, București, 1852, gardă 1, Colibași).

Independența țării a fost cîștigată în urma războiului din anul 1877.

„În anu(1) 1877 au venit rușii în România și au bătut turcii și au luat și au spart cetăți foarte tari și am scris eu Ioan Popescu din comuna Bumbesti-Pițic cîntăreț(ul) bisericii cu hramu(1) Cuvioasa Paraschiva, iunie 5.”

(„Octoih”, Buda, 1846, f. 338, Tg.-Jiu).

„În anul 1877 și 1878 au fost rezbelu cu Turchia unde am luat și eu parte. I. Blidea”.

(„Penticostar”, Rimnic, 1785, gardă 11 v., Piștești).

„Băgare de s(e)amă că din anul 1877 de la aprilie întii s-au rostit răzbelu de Români și Rusia de s-au luat multe cetăți din Turcia, Plevna, Vidin, Sofiea, Adrianop(ol)ul și mai multe cetăți și au ținut rezbelu de la aprilie întii 1877 și pînă la februarie întii și atuncea a încetat 1878, și s-au însămnat de mine Mihai Răscol că să se pomenească că eu voi muri, dar slova în veci se va pomeni 1878, martie 25. Mihai Răscol”.

(„Minei pe luna martie, Rimnic, 1862, gardă 11 v., Buzesti).

Din cauza lipsei de pămînt și nemaiputînd suporta a-suprirea, mizeria și lipsurile, țărani se răscoală în 1907.

„Să se știe că în anul 1907 luna lui martie 10, s-au revoltat țăranii asupra proprietarului din cauza lipsei de pământ și s-a concentrat toată armata în care timp... s-au omorât 6 mii de oameni plus de aceasta s-au dat foc la magazinele proprietarilor lucru nemaipomenit, iar vara au fost timp foarte secetos și au fost lipsă mare și eu cîntăreț al acestei parohii am scris spre ținere de minte în acest Minei căci slova se va pomeni în veci amîn. (semnează) Gh. Ionescu”.

(„Minei pe luna iulie”, Neamț, 1847, gardă 11 r., Colibași).

„În anulu 1907 au fost o mare și singeroasă revoluțiune în țara noastră România între sățeni și to(a)te locustilt str(ă)ine în care s-au stînsu peste 8 mii oameni cu forța armatei și spre ținere de minte s-au scrisu acu(m) de mine anume Aroceanu fiind cîntăreț în anul 1907”.

(„Penticostar”, Neamț, 1834, gardă 1 r., Pocruia).

„Memoriu. Spre ținere de minte scriu în această carte că în anul 1907 martie 20 au fost mare revoluție în țara noastră Românească și multă lume s-au măcelărit și pentru ca urmașii mei să știe am scris și mare păcat dumnezeiesc căzuse pe scumpa noastră patrie. (semnează) Ion C...”

(„Apostol”, Buzău, 1836, gardă 1 r., Miculești).

„...la anu(l) 1907 au fost turburare între sățeni și boieri. Totu la 1907 ce s-au semănat ca pînă la 8000 m.m.” (?)

(„Octoih”, Blaj, 1792, gardă 1 r., Sohodol).

În anul 1907 în comuna Bobu, jud. Gorj s-a înființat o societate de întrajutorare a locuitorilor.

„Să se știe că în anul 1907, luna octombrie în comuna) Bobu s-au înființat o societate adică o unire de mai mulți oameni care au adus diferite reforme spre înlesnirea tuturor locuitorilor de prin prejur și ca să se știe am scris în acest minei a lunii dec(embrie) eu Gh. Ionescu”.

(„Minei pe luna decembrie, Neamț, 1846, cop. 1, Colibași).

În timpul primului și celui de-al doilea război mondial marile puteri ale Europei războindu-se între ele au făcut

din pământul țării noastre un teatru de luptă.

„Spre amintire

În anul 1913 iunie 28 am plecat din Tg.-Jiu (mobilizat în reg.(imentul) 18 Gorj în Bulgaria. Într-o duminică seara spre 2 iulie ne-am imbarcat în șlep, iar în răsăritul soarelui am ieșit din șlep și în cea iuteală am suit dealul Dunării (care este o coastă înaltă) drept în orașul Balcic unde am văzut urme din războiul de la 1877; am înaintat prin Vrața (orașel bulgar sub munții Balcani) prin orhanic și am trecut alt rînd de munți printr-un dealu lung cam de 18 km. unde nu vedeam cerul decît numai cînd ne uitam în sus:

În 1916, august 15 am plecat în războiul cu ungurii trecînd munții pe la bulgari și am alungat pe unguri pînă aproape de „Teiu”. În ziua de 1 septembrie am dat prima luptă cu germanii și i-am învins; dar ei erau mai înarmați decît noi. În ziua de 3? s-a rupt frontul respingînd reg. 26 infanterie (?) și ne-am retras luptînd iar în munți la bulgari. Armata română, a Bavareză care erau foarte mulți, noi am mers cu trupa în Moldova; acolo ei au fost bătuți la Mă-răști, la Mărășești... și în multe locuri. (semnează) Ion Tilvescu — cantor Tilvești, contingent 1913”.

(„Antologhion”, Rîmnice, 1737, cop. 11, Cîrbești).

„1916 August 15. În această noapte de 15 aug(ust) s-a decretat mobilizarea întregii armate române în contra Ungariei și Germaniei. Scriu spre tînerie de minte. Gh. Cîrstoiu, cîntăreț, Vălarî”.

(„Minei pe luna decembrie”, Neamț, 1832, garda 1, Vălarî).

„1917 noiembrie 4; ziua sîmbătă. Timpul ploios și fiind sub stăpînirea guvernului german de un an de zile neștiind cît am sta fiind război mare între toate țările europene de 4 ani; neștiind de pace cînd se va face am scris cu mîna mea de țărîină. I. Ghiță Popescu, cîntăreț”.

(„Minei pe luna octombrie, Neamț, 1845, gardă 1, Bărbătești).

„Să se știe că din anul 1913 s-au început războiul între Bulgari, Sîrbi și Greci, unde România a fost autorizată

de cele mari puteri ca să le împace de unde i s-a dat Cădrilaterul. În 1914 s-a început marele război european pornind Germania cu Nemți, Unguri, Bulgari și Turci contra Franței, Angliei, Serbiei, Italiei și Belgiei și în 1916 și contra României ocupînd timp de 2 ani teritoriul(1) României, Serbiei, Belgiei și parte din Franța, dar în 1917 a pornit și America și în unire cu Franța și Anglia a biruit pe Germani cu toți ai lor și reluînd iarăși lupta am luat Transilvania cu toate ținuturile ei avînd lupte cu ungurii și biruindu-i am scăpat neamul românesc de jugul altor popoare formînd România Mare cu Basarabia și Transilvania, Bucovina, spre ține de minte am scris Ion M. Gruescu, 1920, 5/31."

(„Minei pe luna mai“, Buda, 1805, gardă 1, Negomir).

Împroprietărirea țăranilor după primul război mondial: „Să se știe că în această lună (iunie), ziua 22 s-au făcut împroprietărirea țăranilor clăcași de pe moșia Bobu a d-lui I.C. Mihail, proprietar din Craiova. Eu Gh. Ionescu, cîntărețul acestei biserici am fost ales de locuitori delegat și m-am judecat cu proprietarul de la 6 februarie 1919 pînă la 18 octombrie cînd atunci s-au ținut cu toate avansurile ce s-au făcut timp de trei ani însă vrăjmașul a fost biruit. S-au expropriat 789 pogoane".

(„Minei pe luna iunie“, Neamț, 1831, gardă 11 r., Colibași).

Cel de-al doilea război mondial:

„În ziua de 15 martie 1939 trupele maghiare voiau să dezlănțuie un atac puternic către Ardealul nostru. În această zi (M(arele) St(at) Major român a ordonat mobilizarea parțială.

Toți au răspuns la chemare. Însemnat Mateescu I. În-vățător".

(„Cazanie“, Sibiu, 1850, Cîrbești, gardă 11 v.)

„1940 martie 1 a fost o zăpadă foarte mare de 1 metru. Iar starea țării noastre a fost îngrijorătoare, evenimentele internaționale foarte grele, au fost concentrări pe toate fronturile românești.

Scris azi 1 martie 1940 fiind la vecernie simbăta moșilor.

Eu am făcut concentrare de 7 luni pe zonă în jud(ețul) Sălaj, orașul Zalău, capitala Sălajului în reg(imentul) 92 Infanterie Decebal fiind contingentul 1922 în etate de 40 de ani.

Cantor în parohia Dănești, serg(ent) Dan Bobină..."

„Minei pe luna octombrie“, Sibiu, 1855, cop. 1, Dănești).

„Triste zile trăim în timpul de față și nu știm ce va fi mai târziu din cauza greului război ce s-a întins peste toate țările. Afară de asta ne amenință și lipsă mare că e multă iumă de nu are ce mânca și nu au cu ce cumpăra și nici de unde.

Spre tinere minte am scris eu păcătosul I. Drăghici cîntăreț 8 iunie 1941 Dumineca Rusaliilor, an foarte trist".

(„Penticostar“, Neamț, 1848, p. 202 v., Gîrbov).

NOTE

---

¹ Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, 1975, p. 31.

² Vezi „Litua“ vol. II, pag. 138.

BIBLIOGRAFIE

- 1 Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, 1975.
2. Documente privind istoria României, vol. 1, București, 1959.
3. Istoria R.P.R., vol. III—IV, Ed. Academiei, București, 1964.